

LAUDATIO

**poświęcone Panu Profesorowi zwyczajnemu
dr. inż. Wiesławowi Olszakowi,
doktorowi honoris causa Politechniki Szczecińskiej**

Magnificencjo Rektorze!

Wysoki Senacie,

Dostojny Panie Profesorze,

Szanowne Panie, Szanowni Panowie

Przypadł mi, z woli Rady Wydziału Mechatroniki i Budowy Maszyn Politechniki Świętokrzyskiej, zaszczyt wystąpienia z laudacją – mową sławiącą Uczzonego, Nauczyciela Akademickiego oraz Jego działania i zasługi.

Profesor Wiesław Olszak urodził się 21 lipca 1925 roku w Kielcach. W 1943 roku na tajnych kompletach ukończył liceum ogólnokształcące o profilu matematyczno-fizycznym. Egzamin maturalny rozpoczęty w październiku 1943 ukończył w styczniu 1945 roku jako absolwent Liceum im. Stefana Żeromskiego w Kielcach. W międzyczasie pracował jako robotnik kolejowy, a od połowy 1944 do stycznia 1945 roku jako żołnierz oddziałów Armii Krajowej „Wilka” i „Barabasza” walczył na Kielecczyźnie. W roku 1945 (pracując na zmilitaryzowanej wówczas kolei) był słuchaczem Kieleckich Kursów Akademickich zorganizowanych przez Rektora Politechniki Warszawskiej prof. Edwarda Warchałowskiego i grupę nauczycieli tej Uczelni, którzy po Powstaniu Warszawskim przybyli do Kielc. Jako stypendysta PKP podjął studia na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, na Wydziale Komunikacji (obecny Wydział Mechaniczny Politechniki Krakowskiej). Już w czasie studiów w 1950 roku podjął pracę na stanowisku młodszego asystenta w Katedrze Mechanicznej Obróbki Materiałów na Wydziale Elektromechanicznym AGH.

Studia wyższe ukończył w 1951 roku i „nakazem pracy” został skierowany do Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego w Ostrowie Wielkopolskim. Tam, pełniąc obowiązki kierownika działu przygotowania produkcji, uczestniczył w uruchamianiu produkcji wagonów osobowych. W roku 1952 (nowym nakazem pracy) został skierowany do Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie, gdzie podjął pracę na stanowisku starszego asystenta w Katedrze Obróbki Skrawaniem.

W roku 1962 uzyskał stopień naukowy doktora nauk technicznych na Wydziale Mechanicznym Technologicznym Politechniki Warszawskiej na podstawie rozprawy pt. *Analiza procesu frezowania obwodowego z punktu widzenia dokładności i sztywności układu OPN ze szczególnym uwzględnieniem stanu geometrycznego powierzchni obrobionej.*

W roku 1964 został powołany na stanowisko wykładowcy, a w 1966 roku na stanowisko docenta. W 1974 roku uzyskał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego i objął stanowisko profesora. W roku 1990 otrzymał powołanie na stanowisko profesora zwyczajnego w Politechnice Szczecińskiej.

W uznaniu wybitnych zasług dla Politechniki Szczecińskiej i dla Pomorza Zachodniego w zakresie rozwoju i pogłębiania nauk technicznych w dziedzinie technologii mechanicznej oraz za wkład w rozwój kadr naukowych Wydziału Mechanicznego Senat Politechniki Szczecińskiej nadał w 1996 roku Panu Profesorowi godność doktora honoris causa.

Profesor Wiesław Olszak pełnił w Politechnice Szczecińskiej wiele ważnych i odpowiedzialnych funkcji; najważniejsze z nich to: kierownik Zakładu Obróbki Skrawaniem (1964-1970), kierownik Katedry Obróbki Skrawaniem (1967-1970), dyrektor Instytutu Technologii Mechanicznej (1981-1995), dziekan Wydziału Budowy Maszyn i Okrętów (1969-1972), prorektor ds. nauki i współpracy z gospodarką narodową (1972-1975).

Działalność naukowa Profesora Olszaka skupia się na zagadnieniach technologii maszyn i jest ściśle powiązana z praktyką inżynierską. W szczególności dotyczy procesu frezowania, plastycznej obróbki gwintów na obrabiarkach skrawających, a ostatnio również nagniatania powierzchni w celu poprawy ich jakości.

Duże znaczenie dla rozwoju obróbki skrawaniem i rozwoju naukowego współpracowników Profesora Wiesława Olszaka miały prace naukowo-badawcze dotyczące dynamiki frezowania czołowego, wpływ geometrycznych i kinematycznych błędów układu technologicznego na warunki pracy frezu oraz na kształtowanie struktury geometrycznej powierzchni. Prace dotyczące dynamiki frezowania dały początek szerokiemu programowi prac poświęconych dynamice obróbki skrawaniem i obrabiarek, realizowanego do dziś przez liczny zespół (między innymi pod kierunkiem Profesora Krzysztofa Marchelka), kilku pokoleń wychowanków Profesora Olszaka.

Osiągnięcia Profesora Wiesława Olszaka i jego współpracowników w tym obszarze są powszechnie znane i cenione w kraju i na świecie.

Badania analityczne, poparte doświadczeniem, wykazały istotny wpływ regeneracji śladu na utratę stabilności układu OUPN (obrabiarka – uchwyt – przedmiot obrabiany – narzędzie), wyjaśniły pozytywną rolę nierównomiernej podziałki ostrzy i wskazały na celowość stosowania bezstopniowych napędów głównych frezarek. Prace te doprowadziły do nowelizacji norm frezów oraz budowy prototypu frezarki. Sukcesem zespołu Profesora Wiesława Olszaka było wdrożenie do produkcji seryjnej (w Jarocińskiej Fabryce Obrabiarek) frezarki FWD-32B, pierwszej w Polsce obrabiarki z bezstopniowym napędem. Obrabiarka ta o zwiększonej odporności na drgania została wyróżniona w 1983 roku na Międzynarodowych Targach Poznańskich prestiżowym Złotym Medalem.

Drugą dziedziną zainteresowań naukowych i doświadczalnych Profesora Olszaka jest plastyczna obróbka gwintów na obrabiarkach skrawających. Zespół badawczy pod kierunkiem Profesora przez około 30 lat opracował wiele konstrukcji narzędzi i urządzeń walcujących gwinty, w szerokim zakresie średnic, skoków o różnych zarysach, do zastosowania na tokarkach. Opracowane metody i narzędzia wdrożono w ponad 50 zakładach przemysłowych w kraju.

Seryjna produkcja kilku typowymiarów głowic do walcowania gwintów uruchomiona została w Fabryce Narzędzi RAWA-VIS w Rawie Mazowieckiej w 1986 roku. Konstrukcje powstałe w zespole kierowanym przez Profesora (oprócz licznych

wdrożeń) są przedmiotem wielu patentów i zgłoszeń patentowych (również zagranicznych). Na uwagę zasługuje fakt, że prace z tej dziedziny zostały w 1989 roku wyróżnione zespołową nagrodą pierwszego stopnia Przewodniczącego Komitetu ds. Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów.

Kolejny obszar badawczy Pana Profesora Wiesława Olszaka i kierowanego przez niego zespołu dotyczy badań i poprawy struktury geometrycznej powierzchni oraz stanu naprężeń warstwy wierzchniej poprzez nagniatanie po frezowaniu. Wspólnie skonstruowali, wykonali i przebadali wielokulkowe i wielorolkowe nagniatki do obróbki powierzchni płaskich i kształtowych. Podjęli liczne prace nad wykorzystaniem strumienia cieczy płynącego przez wrzeciono frezarki. Zaproponowane przez nich rozwiązania z użyciem elementów mikrohydrauliki są przedmiotem wniosków patentowych.

Podsumowując całokształt prac badawczych, które zainicjował, prowadził, rozwijał i którymi kierował Profesor Olszak, należy podkreślić ich praktyczne znaczenie dla przemysłu oraz pomysłowość, oryginalność i innowacyjność. Profesor Wiesław Olszak stosował te zasady od początku swojej działalności inżynierskiej oraz naukowej i jest im wierny do dnia dzisiejszego.

Niewątpliwą zasługą Profesora Olszaka dla Instytutu Technologii Mechanicznej i Wydziału, na którym pracował, było stworzenie warunków do dynamicznego rozwoju kadry naukowej i dydaktycznej oraz przyjaznej atmosfery do pracy naukowo-badawczej. Przyczynił się do utworzenia nowoczesnych laboratoriów badawczych i dydaktycznych. Profesor Wiesław Olszak wypromował 7 doktorów nauk technicznych, trzech z nich uzyskało stopnie doktora habilitowanego.

Dorobek publikacyjny Profesora Olszaka stanowią 103 pozycje, w tym podręcznik akademicki *Obróbka skrawaniem* (dwa wydania: I – 2008 r.; II – 2009 r.), 5 skryptów, 84 artykuły i referaty naukowe (w tym 11 na konferencjach i w czasopismach zagranicznych) oraz 12 innych publikacji.

Profesor Wiesław Olszak w latach 1971-1979 był członkiem Zespołu Dydaktycznego „Mechanika” w Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki; pracował nad reformą programów nauczania na wydziałach mechanicznych wyższych uczelni technicznych w Polsce.

Warto też wspomnieć, że uczestniczył (lub uczestniczył) w pracach takich gremiów, jak: Komitet Budowy Maszyn PAN (1968-1995), Komisja Budowy Maszyn Oddziału PAN w Poznaniu, Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, Polskie Towarzystwo Mechaniki Teoretycznej i Stosowanej, Komitet Badań Naukowych w Warszawie, Rada Naukowa Instytutu Obróbki Skrawaniem w Krakowie (1978-1990), Rada Naukowa KOPROTECH w Warszawie, Akademia Inżynierska w Polsce.

Należy z dużą satysfakcją podkreślić, że Pan Profesor Wiesław Olszak jest wieloletnim aktywnym uczestnikiem i członkiem Komitetu Naukowego Szkoły Obróbki Skrawaniem.

Za działalność naukowo-techniczną i organizacyjną Profesor Olszak uzyskał wiele nagród i odznaczeń. Z ważniejszych wymienić należy Krzyże Orderu Odrodzenia Polski: Komandorski (1991), Oficerski (1986), Kawalerski (1972); Krzyże Zasługi: Złoty (1966), Srebrny (1956); Medal Komisji Edukacji Narodowej (1974); medal pamiątkowy „Za Zasługi dla Rozwoju Nauki na Pomorzu Zachodnim” (1971). Za działalność kombatancą: Medal Zwycięstwa i Wolności (1945), Medal Wojska po raz 1, 2, 3, 4 (Londyn 1948), Krzyż Partyzancki (1982), Krzyż Armii Krajowej (1985).

Profesor Wiesław Olszak owocnie współpracował i nadal współpracuje z wieloma ośrodkami naukowymi, m.in. z Politechnikami: Poznańską, Gdańską, Koszalińską, Wrocławską, Częstochowską i Świętokrzyską.

Należy tu szczególnie wspomnieć o współpracy z naszą Uczelnią w zakresie dynamiki maszyn (z zespołem Profesora Jana Osieckiego), w zakresie metrologii (z zespołem Profesora Stanisława Adamczaka) oraz w zakresie procesów skrawania z moim zespołem badawczym.

Na zakończenie chciałbym podzielić się z Państwem bardziej osobistymi refleksjami dotyczącymi współpracy naukowej Pana Profesora ze mną, z Naszym Wydziałem, Uczelnią i Miastem, w którym się urodził i wychował.

Pana Profesora Olszaka poznałem w latach 80. ubiegłego wieku. Jest dla mnie przykładem niezwykle skromnego człowieka i jednocześnie wybitnego nauczyciela akademickiego, naukowca i badacza, który zawsze dbał o przyjazną atmosferę w pracy i przykładął dużą wagę do zastosowania w przemyśle wyników swoich badań. Z profesorem Wiesławem Olszakiem i jego zespołem (między innymi z dr. hab. inż. Januszem Cieloszykiem) współpracowałem i nadal współpracuję w zakresie wpływu warunków obróbki na strukturę stereometryczną powierzchni frezowanych. Profesor Olszak był recenzentem rozprawy doktorskiej i konsultantem monografii habilitacyjnej pracowników naszej Uczelni. Był także recenzentem wielu artykułów naukowych z zakresu obróbki skrawaniem autorstwa mojego i kolegów z dawnego Zakładu Obróbki Skrawaniem.

Profesor Wiesław Olszak znacząco przyczynił się do podniesienia wartości badań prowadzonych w Politechnice Świętokrzyskiej w zakresie dynamiki maszyn i obróbki skrawaniem poprzez konsultacje i liczne, efektywne dyskusje na konferencjach.

Podczas spotkań z różnymi gremiami Profesor Olszak szeroko promował Politechnikę Świętokrzyską i często podkreślał, że pochodzi z Kielc. Ciepło i życzliwie wypowiadał się o naszej Uczelni i Mieście.

1 października 1995 roku Profesor Wiesław Olszak przeszedł na emeryturę. Jest jednak cały czas aktywny zawodowo, pracuje na części etatu w Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym w Szczecinie, nadal dbając o dobro nauki.

Magnificencjo, Wysoki Senacie, Szanowni Państwo.

Wyrażam głębokie przekonanie, że przedstawione przeze mnie informacje dotyczące długiego i owocnego życia, osiągnięć i działalności naukowej i badawczo-rozwojowej Pana Profesora Wiesława Olszaka w pełni uzasadniają decyzję Senatu Politechniki Świętokrzyskiej o nadaniu Mu najwyższej godności akademickiej – tytułu doktora honoris causa.